



Windenergie en natuur

Sprekers:

Rik Harmsen (NWEA)

Gerben de Vries (Natuur en Milieufederaties)

Programma

1. Toelichting NIEWHOL

- Aanleiding & context
- Onderdelen afspraken
- Stand van zaken

2. Dilemma's in de praktijk

- Locatiekeuze
- Natuurinclusief ontwerpen

NIEWHOL:

*Natuurinclusieve
Energietransitie voor Wind
en Hoogspanning op Land*



**de natuur en
milieufederaties**

NIEWHOL: aanleiding & context

- Afspraken over natuur in combinatie met windenergie en hoogspanning
- Mutual Gains approach: meerwaarde voor elke deelnemer
- Natuurinclusieve energietransitie: meerwaarde voor de natuur en voortgang energietransitie.
- Doel: afspraken in vorm van een convenant en beleidsregel
- Start 2019

Partijen:

- Overheden: IPO, LNV, EZK
- Energiesector: NWEA, TenneT
- Natuurorganisaties: Vogelbescherming, Zoogdiervereniging en Natuur en Milieufederaties



**de natuur en
milieufederaties**

Ontwikkelingen vanuit Europa

- Advies Europese Commissie: herzie stelsel ontheffingen
- Mitigerende maatregelen nemen is voldoende
- Nadruk op goede MER's en lokale monitoring
- Gebied (bijv. N2000) maakt niet uit, locatie wel. Dus rekening houden met vogels en vleermuizen bij locatiekeuze
- Lidstaat bepaalt zelf hoe maatregelen opgelegd worden (advies: kijk naar andere lidstaten)



de natuur en
milieufederaties

Uitgangspunten

- Focus op mitigerende maatregelen, monitoring en onderzoek
- Partijen zijn het eens dat maatregelen doelmatig en effectief moeten zijn.

Afspraken op hoofdlijnen vastgelegd op 25 juni 2021

Uitwerken in convenant en beleidsregel.

Doel: begin 2023 afronden



de **natuur** en
milieufederaties

Waarom doet NWEA mee?

Probleem

Wisselend beleid in verschillende provincies, onvoorspelbaarheid, onduidelijkheid en juridische procedures over opgelegde maatregelen in het kader van de wet Natuurbescherming.

Onze inzet

- Meer juridische zekerheid, voorspelbaarheid en gelijkheid
- Steun van natuurorganisaties: inhoudelijk en imago



de natuur en
milieufederaties

Waarom doen de Natuur en Milieufederaties mee?

Probleem

Zorgen om cumulatieve en langetermijneffecten voor natuur, botsingen op projectniveau vertragen/frustreren energietransitie, verkoking klimaat- en natuurbelid, kansen voor 'plus op natuur' worden niet gegrepen.

Onze inzet

- Meer inzicht in effecten wind & hoogspanning op kwetsbare soorten
- Op systeemniveau afspraken over verminderen van # aanvaringen
- Natuurwaarden versterken zodat die tegen een stootje kunnen!
- Een beter antwoord op lokale zorgen



de natuur en
milieufederaties

Onderdelen NIEWHOL

- Mitigerende maatregelen
 - Nieuwe projecten
 - Bestaande projecten?
- Onderzoek en monitoring
 - Overheden
 - Exploitanten
- Populatieversterkende maatregelen



de natuur en
milieufederaties

Generieke mitigerende maatregelen: trekvogels

- Uitgangspunt: stilstandvoorziening op locaties + momenten massale vogeltrek
- Stilstand op basis van voorspellingsmodel trekvogels (in ontwikkeling)
- Zoeken naar optimum energieverlies en minimaliseren slachtoffers.
- Uitgangspunt: max 100 uur per jaar of equivalent in energieverlies
- Officieel heel NL: verwachting stilstand met name in de kustgebieden



de natuur en
milieufederaties

Generieke mitigerende maatregelen: vleermuizen

Generieke stilstandsvoorziening op hoogrisico-locatie: op of vlak langs grote wateren (<150m) en/of bos (<150m) tijdens de migratieperiode van 15 juli – 15 oktober.

Bij combinatie van de volgende condities:

- droog weer
- temperatuur van 10 °C of meer
- windsnelheid van 5 m/s of lager op ashoogte in het binnenland of 6 m/s of lager op ashoogte in kustgebieden
- tussen zonsondergang en zonsopgang



de natuur en
milieufederaties

Locatiespecifieke mitigerende maatregelen

- Zo vroeg mogelijk stadium, via (plan-) MER of omgevingsvergunning
- Optimale inrichting en opstelling
- Ecologisch onderzoek:
 - specifieke locatieafhankelijke mitigerende maatregelen AANVULLEND op de generieke
 - om aanvaringsslachtoffers en eventuele andere negatieve effecten op vogels en vleermuizen te voorkomen

Vergelijkbaar met maatregelen die nu genomen moeten worden voor de ontheffing in het kader van het garanderen van de gunstige staat van instandhouding en tegengaan van significante ecologische effecten.



de natuur en
milieufederaties

Bestaande projecten

Monitor WoL 2018: ca. 6 GW is al gebouwd/ vergund. Restant: 1-3 GW.

Provincies willen daarom ook graag kijken wat er bij bestaande parken mogelijk is om ecologische winst te behalen.

Afspraak: alleen op basis van vrijwilligheid

Grens: ontwerpbesluit vergunningsaanvraag gepubliceerd per 25 juni 2021



de **natuur** en
milieufederaties

Monitoring overheden

Overheden betalen en organiseren monitoring:

- Landelijke standaardisatie en coördinatie van slachtoffermonitoring t.b.v. validatie geschatte aanvaringsrisico's en gerichte mitigatie.
Doel: efficiëntere en effectievere slachtoffermonitoring en mitigatie
- Landelijke bundeling van slachtoffermonitoringsgegevens voor beter beeld van lokale sterfte, effectiviteit van mitigerende maatregelen en voor modelering van slachtofferrisico voor vleermuizen
- Onderzoek naar effecten op vogel- en vleermuissoorten die kwetsbaar zijn voor sterfte en habitatverlies door windmolens en hoogspanningslijnen (aanvullend op bestaande onderzoeksprogramma's)
- Doorontwikkeling en ijking van het vogeltrekvoorspellingsmodel
- Aanvullend onderzoek mitigerende maatregelen en innovaties (ook stilstandvoorziening optimaliseren)



de **natuur** en
milieufederaties

Monitoring exploitanten

Doel: onderzoeken of aantal slachtoffers overeenkomt met verwachte aantal + toetsen effectiviteit mitigerende maatregelen nodig voor project

- Onderzoek vooraf, evt. met (akoestische) monitoring
- Slachtoffermonitoring en akoestische monitoring tijdens project

Alle projecten drie jaar monitoren, daarna evaluatie monitoring én maatregelen. Waar mogelijk monitoring minimaliseren



de natuur en
milieufederaties

Populatieversterking

“Hoe verbeteren we de leefomstandigheden van vleermuizen en vogels die kwetsbaar zijn voor de energietransitie?”

Meer over de Handreiking en de achtergronden vind je op [deze webpage!](#)

- ▶ Preventief en projectoverstijgend extra maatregelen voor kwetsbare soorten
 - Betere omstandigheden voor populaties in NL
 - Behoud van (juridische) speelruimte voor energietransitie
- ▶ Vraag vanuit NIEWHOL: hoe kunnen we dat het beste aanpakken?
- ▶ Samenwerking NMF / Vogelbescherming / Zoogdiervereniging



Handreiking Populatieversterking

- Wat hebben de soorten nodig?
- Typen **maatregelen**:
 - Algemene principes
 - Aanleg & inrichting
 - Beheer
- Koppeling **gebiedsprocessen**:
 - Stikstof
 - Bossenstrategie
 - PAGW
 - Etc...

Inhoud

Hoofdstukken

1 Aanleiding	4
2 Dit is de huidige situatie van de vleermuissoorten	6
3 Dit is de huidige situatie van de vogelsoorten	9
4 Maatregelen voor populatieversterking	12
5 Koppelkansen bij lopende gebiedsprocessen	20
6 Tot slot	24

Bijlagen

1 Factsheets vleermuissoorten				25	
Rosse vleermuis	27	Kleine dwergvleermuis	36	Laatvlieger	44
Bosvleermuis	30	Ruige dwergvleermuis	38		
Gewone dwergvleermuis	33	Tweekleurige vleermuis	41		



2 Factsheets vogelsoorten				47	
Kraanvogel	48	Grauwe kiekendief	69	Visdief	89
Rode wouw	51	Blauwe kiekendief	72	Noordse stern	91
Zeearend	54	Steppekiekendief	75	Dwergstern	93
Purperreiger	57	Bruine kiekendief	77	Zilvermeeuw	95
Boerenzwaluw	59	Velduil	80	Kleine mantelmeeuw	98
Huizenzwaluw	62	Strandplevier	83		
Gierzwaluw	65	Bontbekplevier	86		

3 Groslijst populatieversterkende maatregelen vleermuizen en vogels	101
---	-----

1.2 Bosvleermuis (*Nyctalus leisleri*)

a. Voorkomen en stand van zaken

Rapportage over de Staat van Instandhouding (Svi) van de bosvleermuis uit 2019.

verspreidingsgebied	populatie	leefgebied	toekomstperspectief	totaal Svi	trend Svi
gunstig	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend

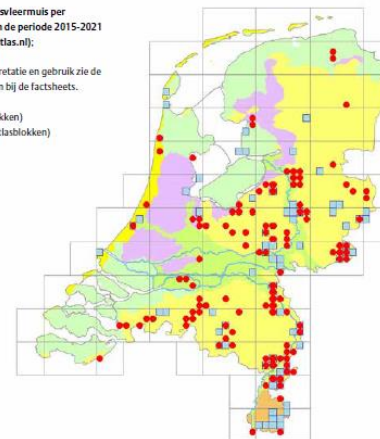
Status van de bosvleermuis op Rode Lijst 2020 (Norren et al., 2020).

categorie	zeldzaamheid	trend	populatieschatting
Gevoelig (1)	zeer zeldzaam	stabiel of toegenomen	100

Voorkomen van de bosvleermuis per atlasblok van 25 km² in de periode 2015-2021 (www.verspreidingsatlas.nl):

Nota Bene voor interpretatie en gebruik zie de opmerkingen bovenaan bij de factsheets.

• < 2015 (72 atlasblokken)
• 2015 - 2021 (114 atlasblokken)



Handreiking Populatieversterking

Hoe verder?

- **Implementatie!**
 - Agenderen belang populatieversterking
 - Actief aansluiten bij gebiedsontwikkelingen
 - Plus op natuur in windprojecten
- **Randvoorwaarden**
 - Normering? Cultuuromslag?
 - Financiering?
- **Monitoring**



Dilemma's in de praktijk

Wat is nog niet geregeld in NIEWHOL-verband?

Twee dilemma's:

1. Locatiekeuze
2. Natuurinclusief ontwerpen
(extra eisen/ wensen provincie of gemeente)

Natuurinclusieve energietransitie =

*Een volledige overstap naar hernieuwbare energie waarbij projecten voor energieopwekking en –
infrastructuur:*

- *geen significante schade toebrengen (ook niet gezamenlijk) aan soorten en ecosystemen, EN*
- *substantieel bijdragen aan natuurherstel en -ontwikkeling.*

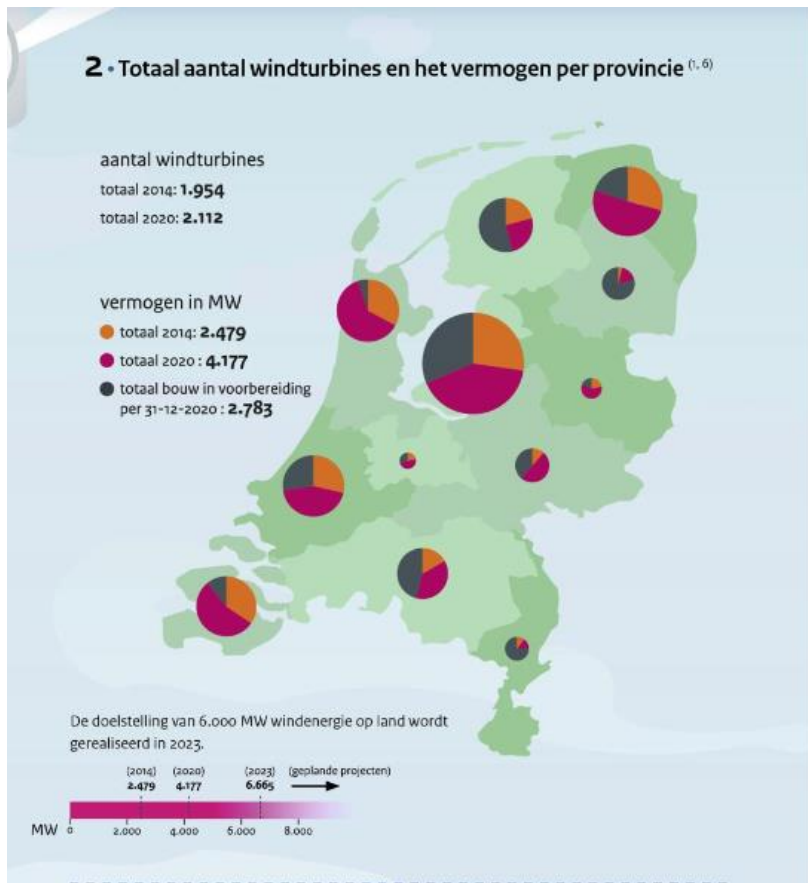
Windmolenspreiding over NL (aantal)

Bron: windstats.nl

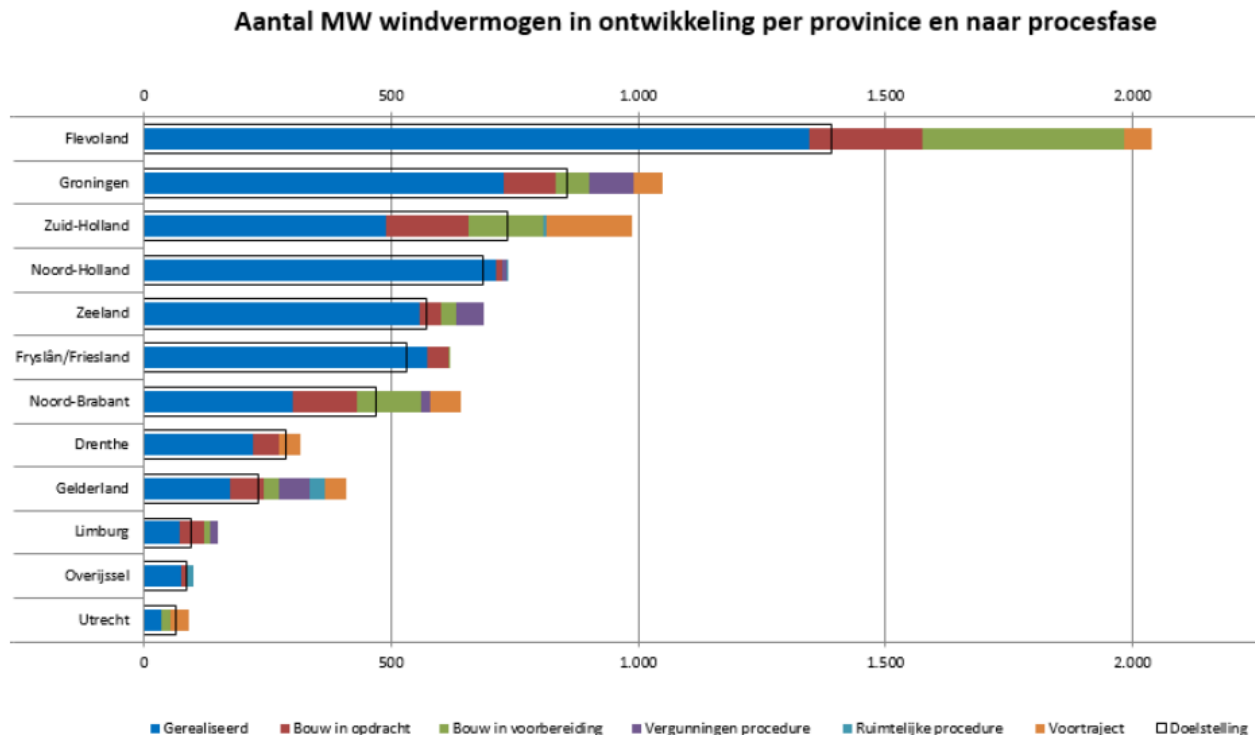


Windmolenspreiding over Nederland (vermogen)

Bron: RvO



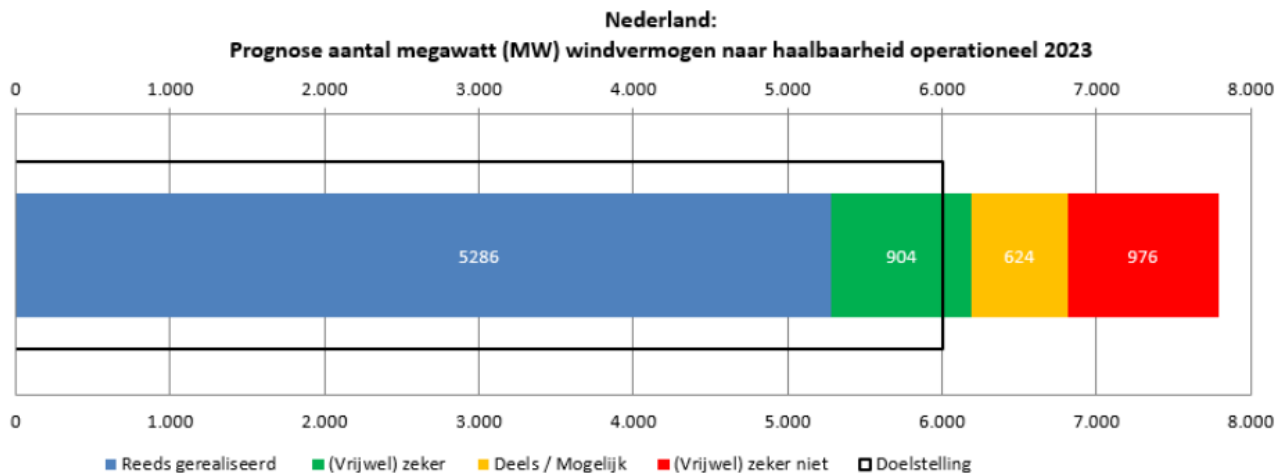
Groei windenergie komende jaren per provincie



Figuur 3: Windvermogen in ontwikkeling per provincie naar procesfase (RVO 31/12/2021)

Groei windenergie komende jaren (totaal)

3.5. Verwacht operationeel vermogen eind 2023



Figuur 4: Haalbaarheid operationeel in 2023 (RVO 31/12/2021)

Van vermogen (MW) naar productie (TWh)

Huidig vermogen (ruim 5000 MW) wekt op jaarbasis 15,2 TWh op. Komende jaren komt er nog ruim 6 TWh bij. Dus WoL komt sowieso op 21 TWh (bron: RvO). Zon produceert nu ca. 10 TWh en blijft ook groeien (bron: Holland Solar).

Conclusie: 35 TWh halen we (makkelijk). Nu gesprekken over loslaten c.q. verhogen doelstelling.

Nodig voor 60% CO₂-reductie in 2030.

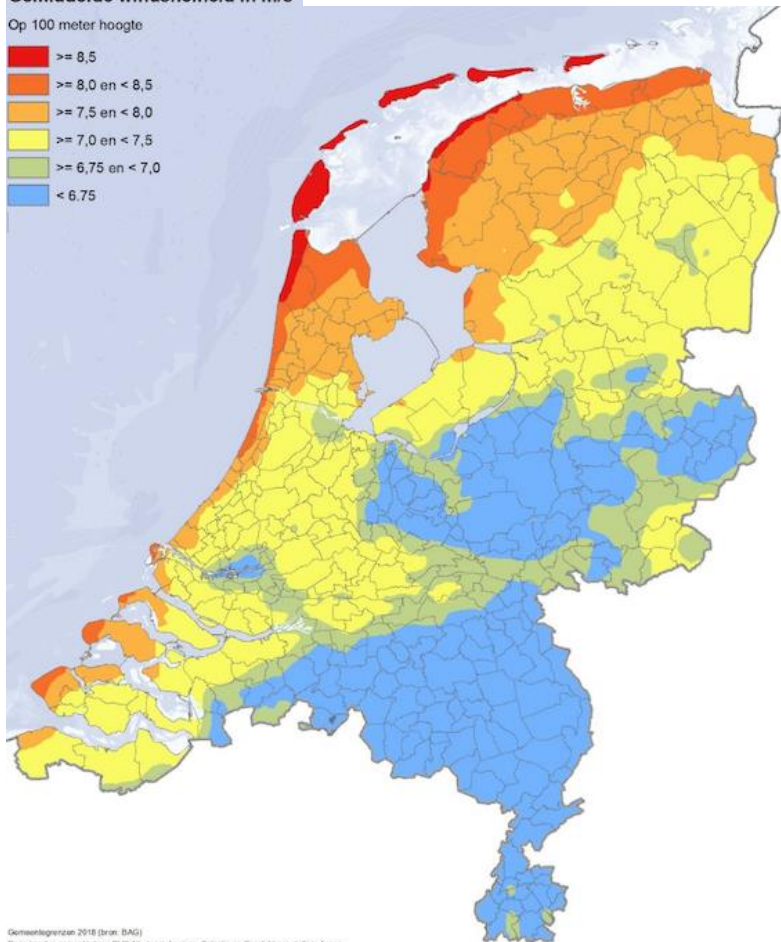


**de natuur en
milieufederaties**

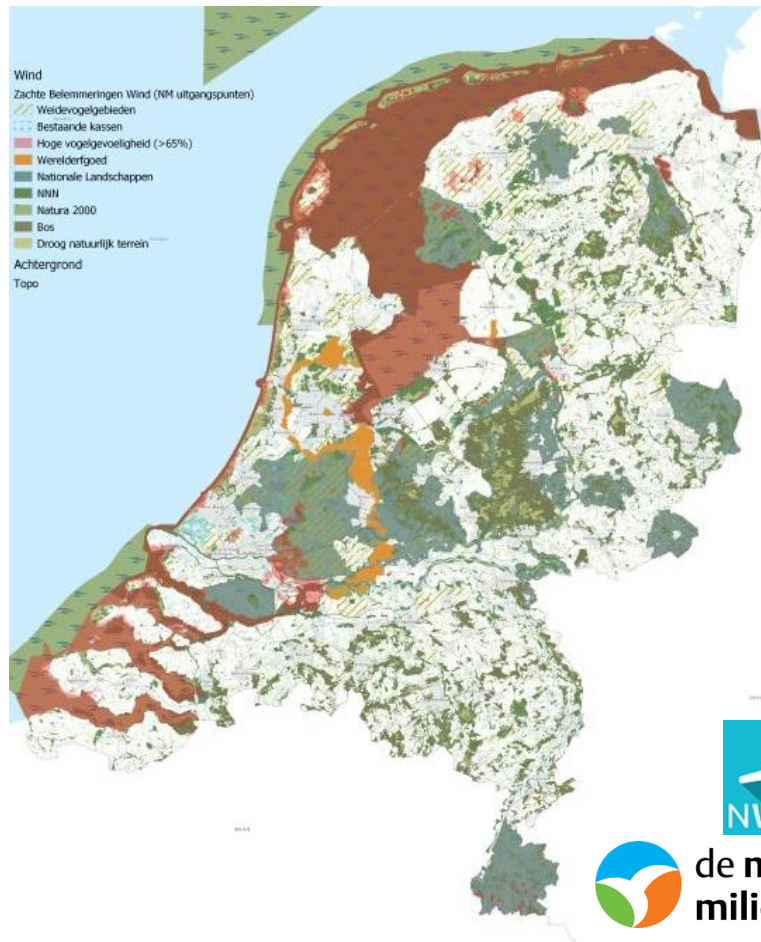
Dilemma I: locatiekeuze

Gemiddelde windsnelheid in m/s

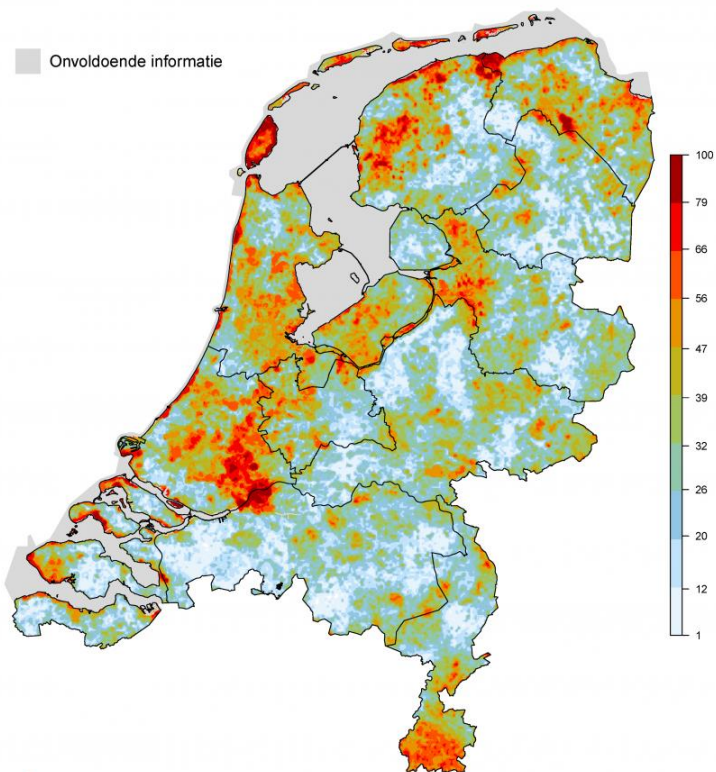
Op 100 meter hoogte



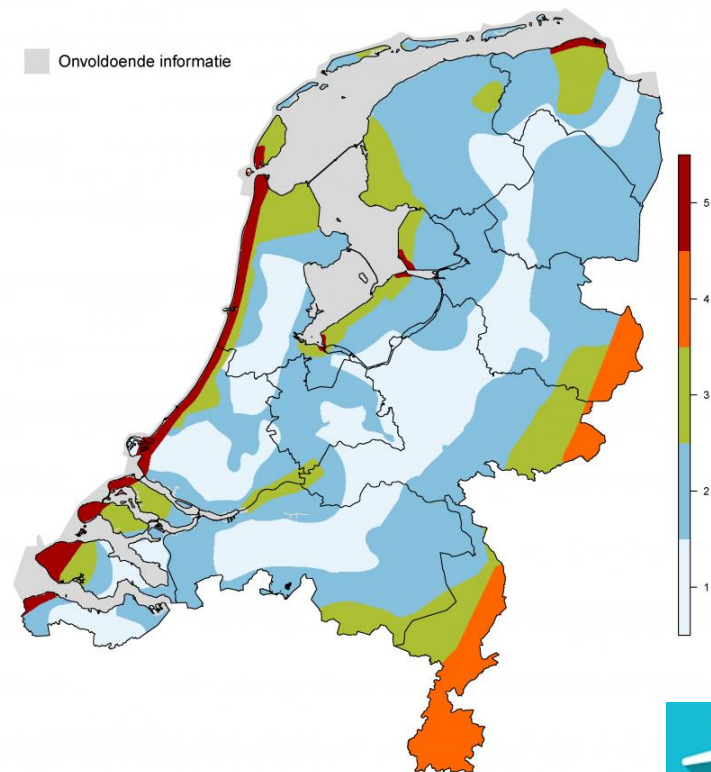
Gemeentegrenzen 2018 (bron: BAG)
Picta zwart is het meest afgevoerd (2015 tot 2018) (bron: Bureau voor de Statistiek en de Rijksdienst voor het Openbaar Verkeer en Vervoer)



Gevoeligheidskaart broedvogels en niet-broedvogels



Gevoeligheidskaart vogeltrek en windturbines



Dilemma II: natuurinclusief ontwerp



Windpark Krammer



de **natuur** en
milieufederaties